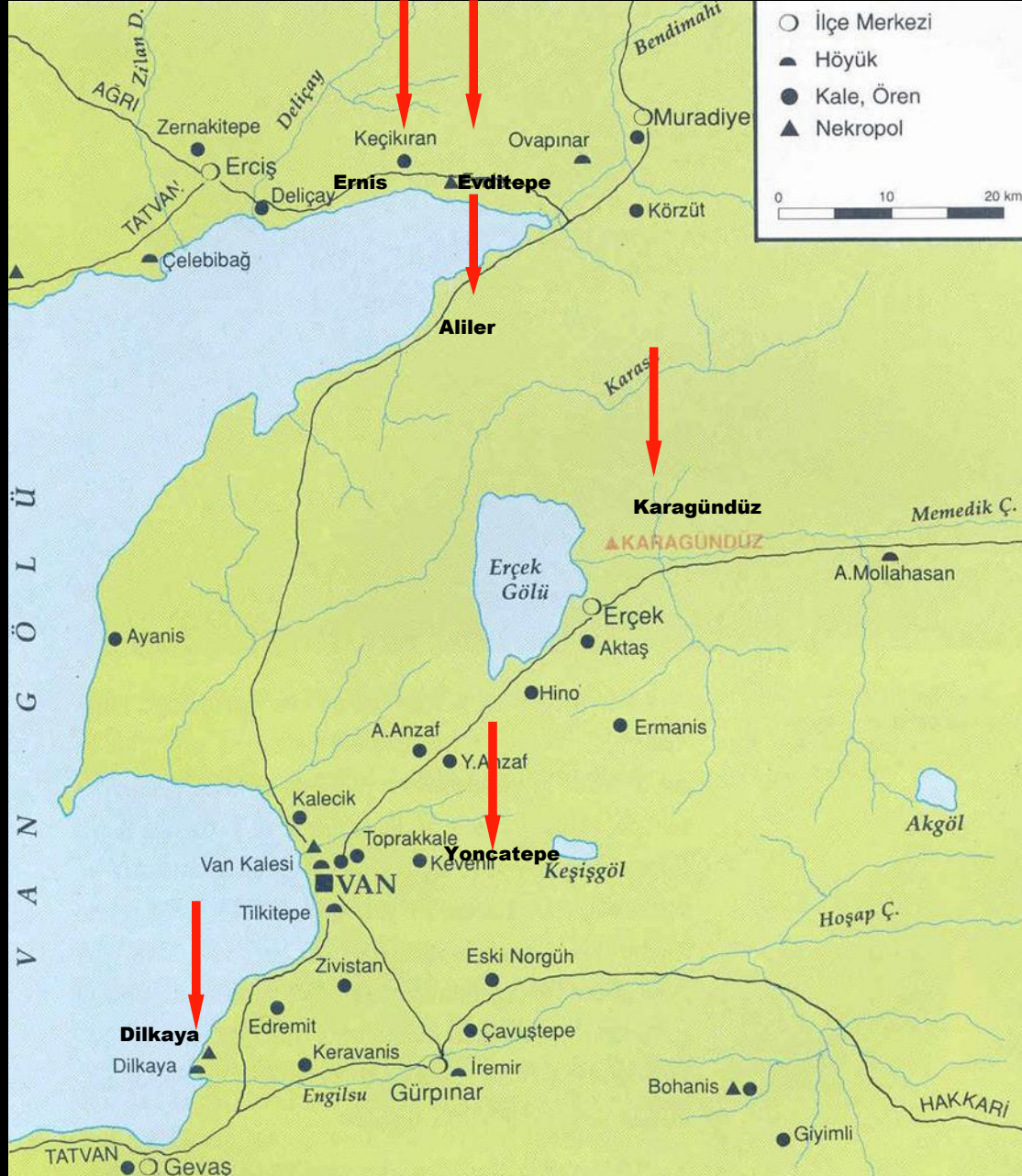
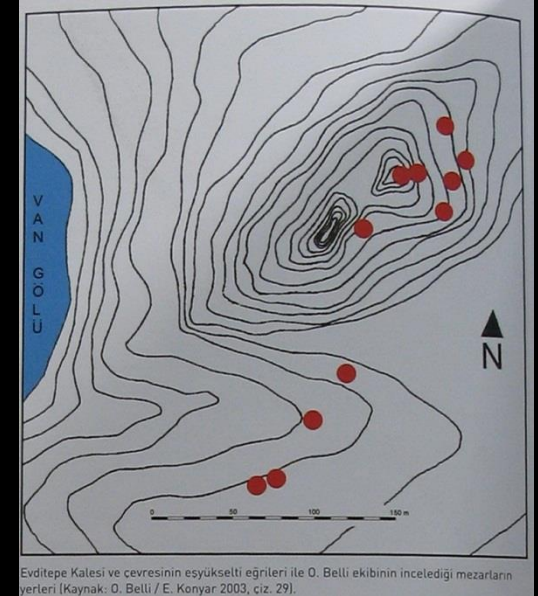
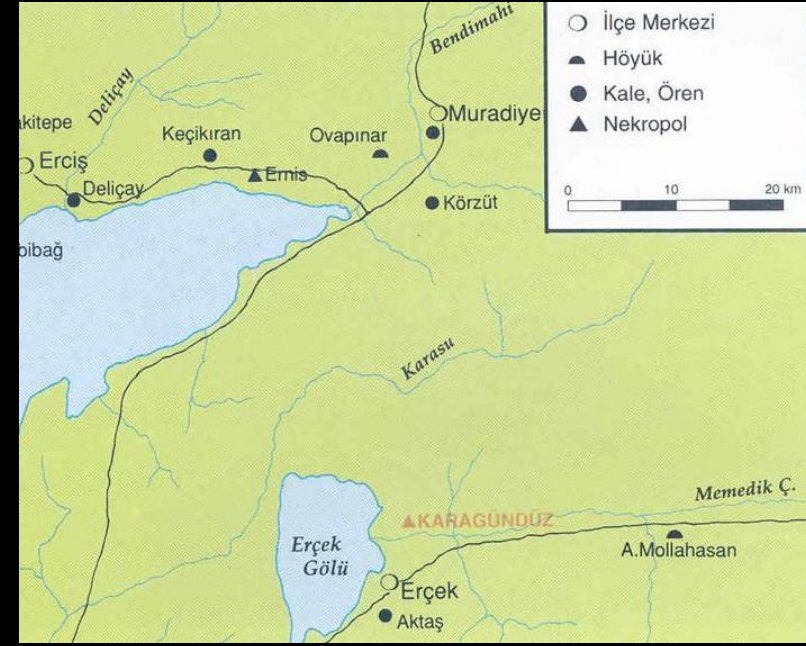

ERKEN DEMİR ÇAĞ MERKEZLERİ

EVDİTEPE KALESİ VE MEZARLIĞI:

Evditepe, Van Gölü'nün kuzeydoğu kıyısında, Van Erçiş yolunun güneyinde yer almaktadır. Muradiye ilçesine bağlı Ernis (Ünseli) Beldesi tepenin 1 km kadar kuzeybatısında bulunmaktadır. Göl kıyısına doğru hafif bir meyille alçalan arazinin ortasında yükselen tepe Varsak Tepe olarak da bilinmektedir. Van Bölgesi'nde kazısı yapılan ilk Erken Demir Çağı mezarlık alanı Evditepe'nin çevresindedir.

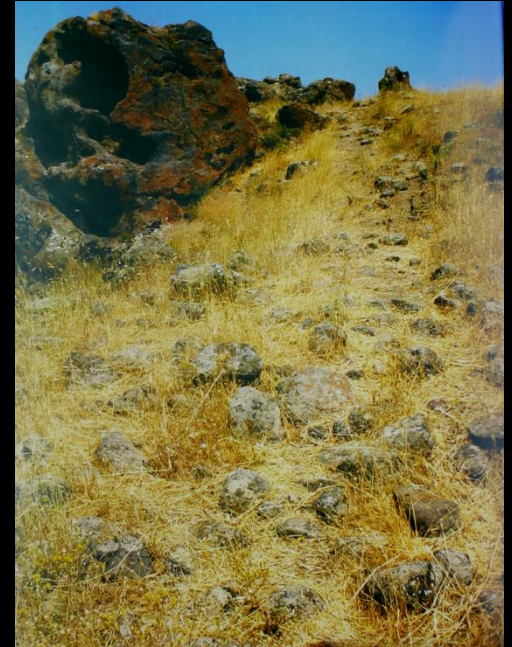

Evditepe Kalesi ve çevresinin eşyüksekti eğrileri ile O. Belli ekibinin incelediği mezarların yerleri (Kaynak: O. Belli / E. Konyar 2003, ciz. 29).

İlk kez Birinci Dünya Savaşı sırasında Rus arkeologlar tarafından kazılan yerde 500 kadar mezar açıldığı ve buluntular arasında İskit takılarına benzeyen eşyaların da olduğu söylenmektedir. Rusların bölgeyi terk etmesinden sonra Evditepe çevresinde kaçak kazılar artmış, 1935 yılında başlayan ve kalenin kuzeyinden geçen Erciş yolunun yapımı sırasında da yeni buluntular ortaya çıkmıştır. 1962-64 yılları arasında Evditepe'de ve buranın biraz batısındaki Alacahan'da A. Erzen başkanlığındaki bir ekip arkeolojik kazılar gerçekleştirmiştir. Kazılar sırasında Demir Çağı'na ait 100 kadar farklı tipte mezar yapısı belgelenmiştir.

Günümüzde büyük ölçüde tahrip olmuş durumdaki kale, kayalık tepenin durumuna göre şekillenmiştir. Güneybatı ve güneydoğuda uzanan duvarlar birkaç taş sırası halinde de olsa günümüze kadar gelmiştir. Duvarların dış yüzleri kabaca işlenmiş andezit bloklardan ve bunların aralarına yerleştirilen işlenmemiş taş dolgudan oluşmaktadır. Surun yıkıntıları tepenin eteklerine doğru yığılmış durumdadır.

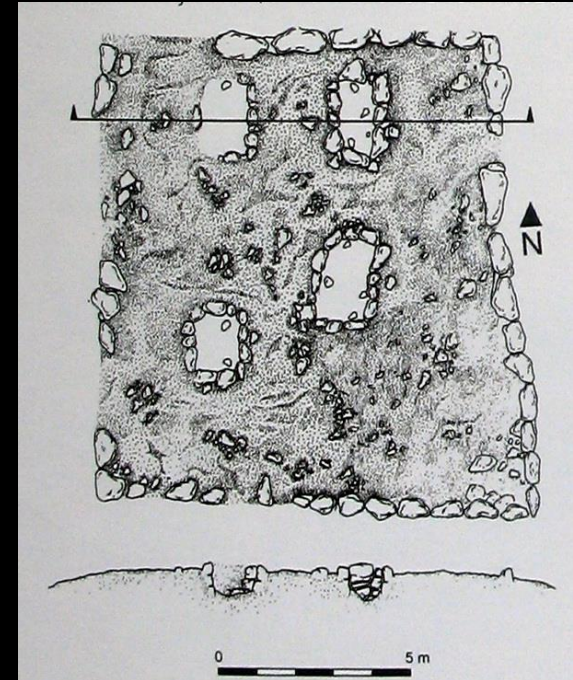
Tepenin batısı dik bir meyile sahipken diğer yanlara hafif bir meyille inmektedir. Dik yamacın altında göle doğru uzanan düzlükte dikdörtgen plana sahip büyüklü küçüklü yapılar ayırt edilmektedir. Bu yapıların en büyüğü, dış yüzleri kabaca düzeltilmiş andezit taş bloklarla inşa edilmiştir. İnşa tekniği açısından bu yapılar Erken Urartu döneminde, yani M.Ö. 9. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olmalıdırlar.

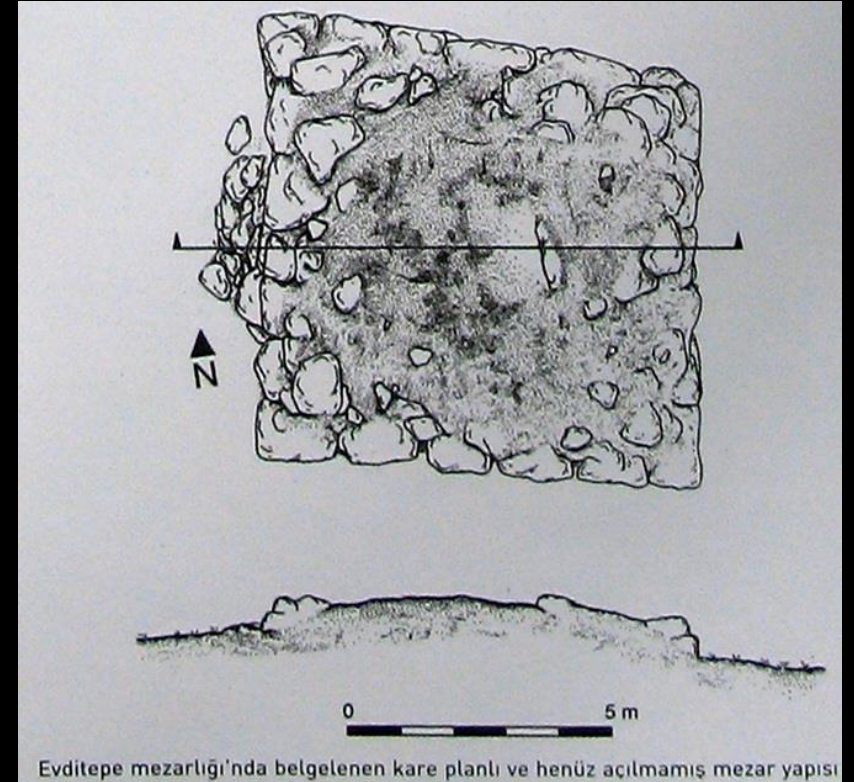
Kalenin doğu, kuzey, kuzeydoğu ve güneydoğusunda bir mezarlık alanı olduğu saptanmıştır. Yapılan incelemeler bu mezarlığın Urartu döneminde de kullanıldığını ortaya koymuştur. Bu nedenle Evditepe, Demir ağı mezar yapıları gelişiminin en iyi izlenebildiği mezarlık olma özelliği taşımaktadır.

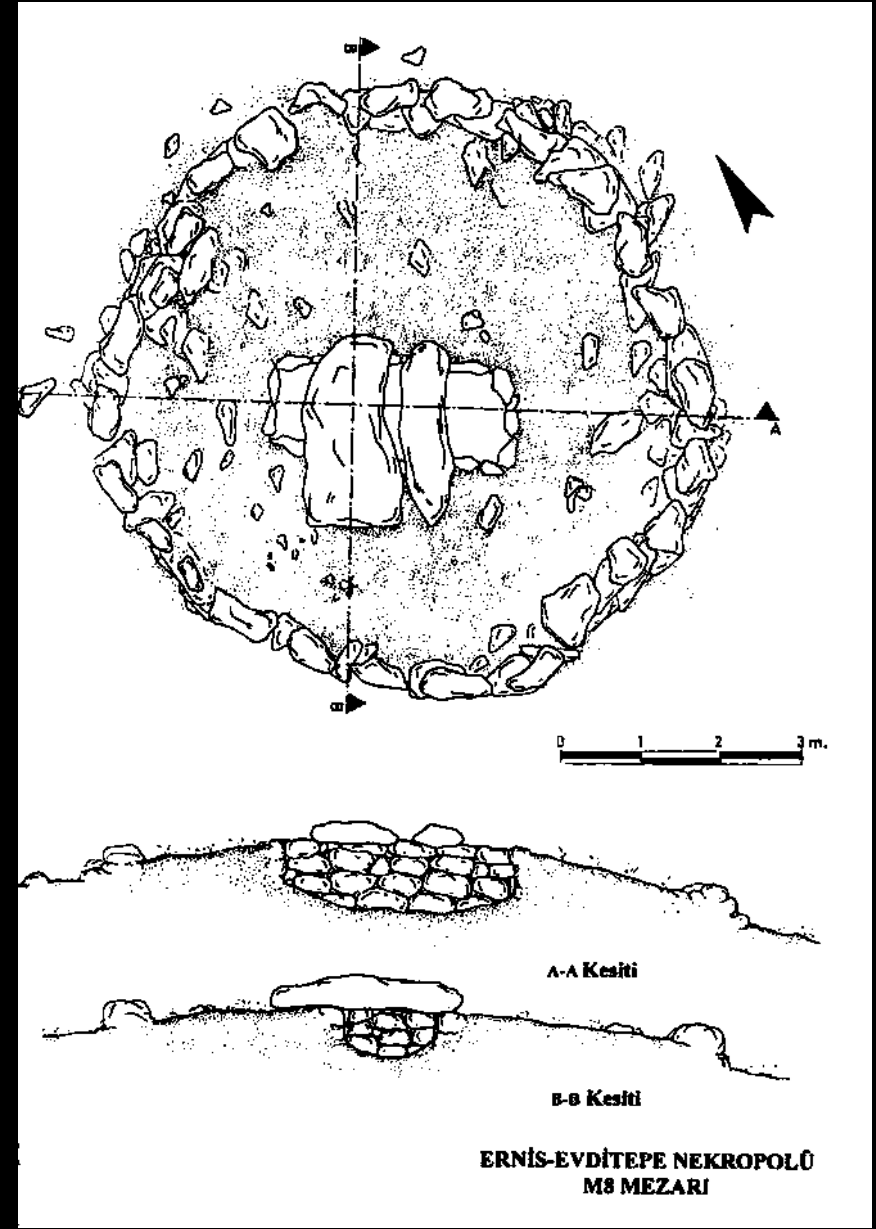
Mezarlar mimari özellikleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu durum kronolojik sıralamaya da olanak sağlamaktadır. Erken döneme ait oldukları düşünülen mezarlar genellikle kare, oval ya da yuvarlak taşlarla çevrili tek sıra duvar ve bunun içinde birkaç tane taş sandık mezardan oluşmaktadır. Bunlardan biri kalenin kuzey eteğinde yer almakta olup 13 x 14,5 m boyutlarındadır. Yaklaşık kare planlı olan bu çevre duvarı içinde dört adet kuzey güney yönlü mezar bulunmaktadır. Bu mezarların genişlikleri 1,7 - 0,9 m, uzunlukları 2.0-1,7 m arasında değişmektedir. Mezarların derinlikleri içleri toprak dolu olduğundan ölçülememiştir. Soyulan ve tahrip edilen mezar yapısının üst örtüsüne ait herhangi bir izle karşılaşılmamıştır. Olasılıkla yapı içinde yer alan mezarlar da diğerleri gibi büyük sal taşlarıyla kapatılmıştır.

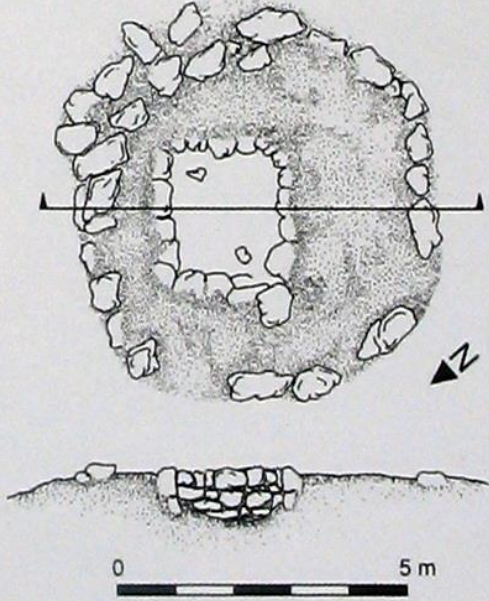

Çevre duvarlı ya da çevre duvarsız tek mezar odalı mezar yapılarında, mezar odalarının toprakta açılan bir çukura pek işlenmemiş taşlarla inşa edildikleri görülmektedir. Dikdörtgen biçimli bu odalar daha çok doğu batı yönlüdür. Kenar duvarları bindirme tekniğiyle inşa edilmiş ve üstleri büyük sal taşlarıyla örtülmüştür.

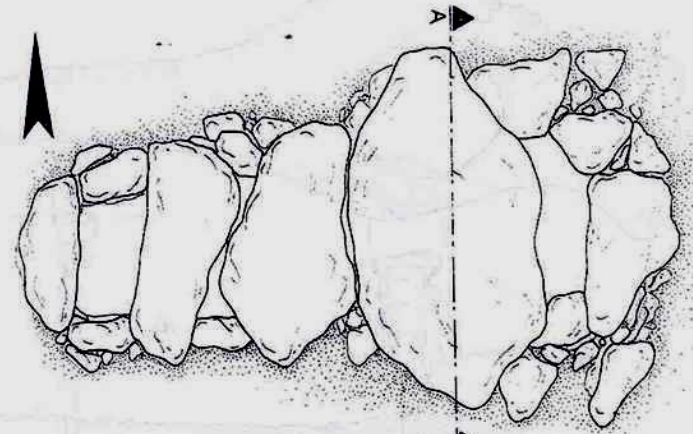

Özellikle yuvarlak planlı mezar yapıları küçük bir tepecik oluşturmakta ve bu nedenle "kurgan tipi" mezar yapılarıyla karıştırılmaktadır. Aile mezarı niteliğindeki bu mezar odalarına birden fazla gömü yapıldığı, içeri girmek için ise mezarın bir ucunda bulunan küçük boyutlu sal taşının kaldırıldığı kabul edilmektedir. Mezar odalarının da derinlikleri içleri toprak dolu olduğundan belirlenememiştir. Yuvarlak planlı mezar yapılarının en iyi örneği kalenin doğu eteğinde yer alan 13 m. çapındaki yapıdır. Çevre duvarının oluşturduğu dairenin tam ortasına doğu batı yönlü bir mezar odası yerleştirilmiştir. Mezar odasının büyüklüğü 3.0 x 1,2 m'dir.

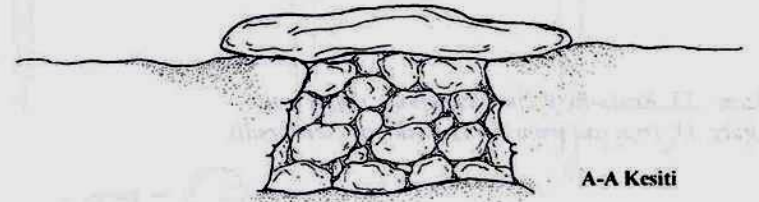

Evditepe Mezarlığı'nda belgelenen yuvarlak planlı ve içinde kare mezar odalı mezar yapısı

Temel Planı

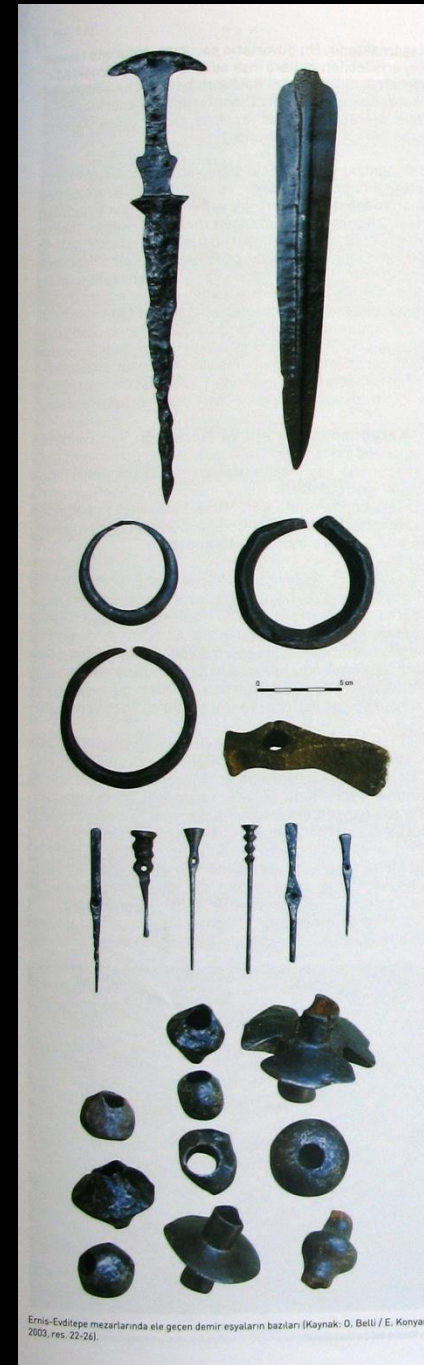

A-A Kesiti

0 1 2 3 m.

ERNİS EVDİTEPE NEKROPOLÜ
M3 MEZARI

Evditepe Erken Demir Çağı mezarlarında ele geçen demir eşyalar arasında bir sap delikli ve çekiç başlı balta, 6 hançer, 7 ip delikli iğne, 6 bilezik, çok sayıda ağırşak türü nesne ve 2 yüzük bulunmaktadır. Bu eşyaların tümünün demirin kızdırılıp dövülmesiyle yapıldığı anlaşılmaktadır. Mezar hediyesi oldukları düşünülen buluntular arasında tunçtan yapılma bir bilezik ve bir de yüzük yer almaktadır.

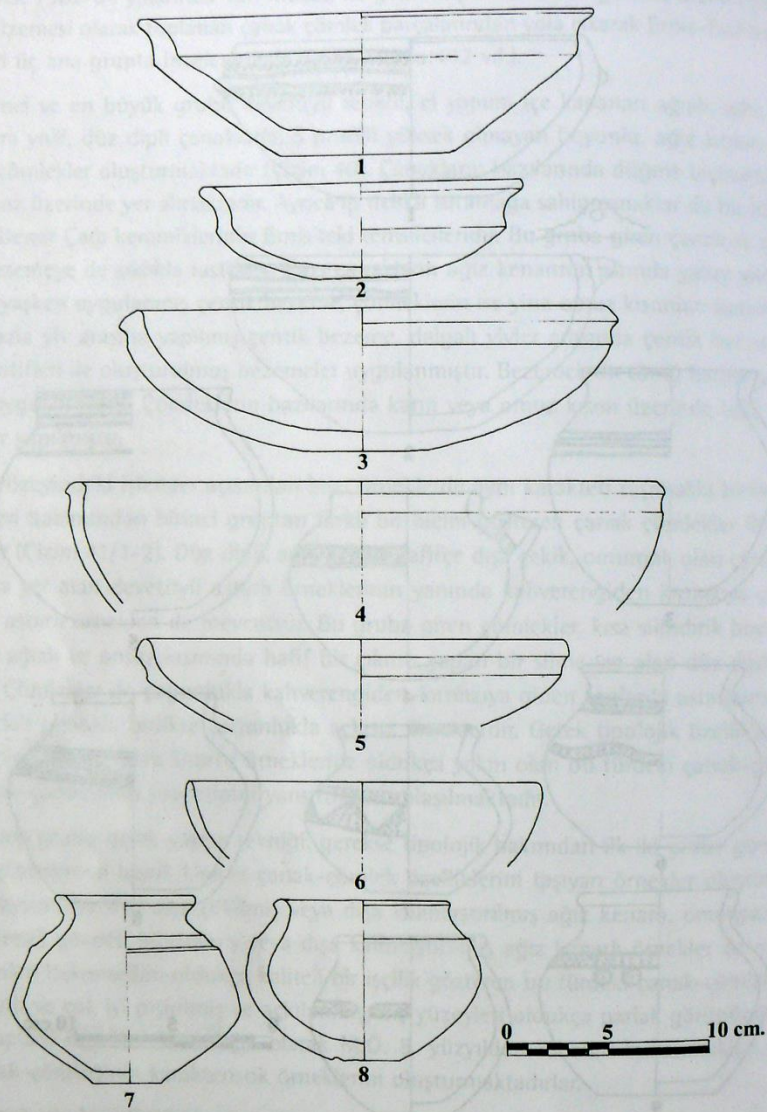
Ernis-Evditepe mezarlarında ele geçen demir eşyaların bazıları (Kaynak: O. Belli / E. Konyar 2003, res. 22-26).

Evditepe'de ele geçen Erken Demir ağı seramik örnekleri üç grupta ele alınmaktadır. Tümü el yapımı olan birinci grubu devetüyü renkli, ie dönük ağızlı, ağız kenarı yivli ve düz dipli anaklarla, alçak boyunlu, ağız ve omuz kısmı yivli, gövde kısmı çeşitli çizgi ve nokta bezemeli, düz dipli çömlekler oluşturmaktadır.

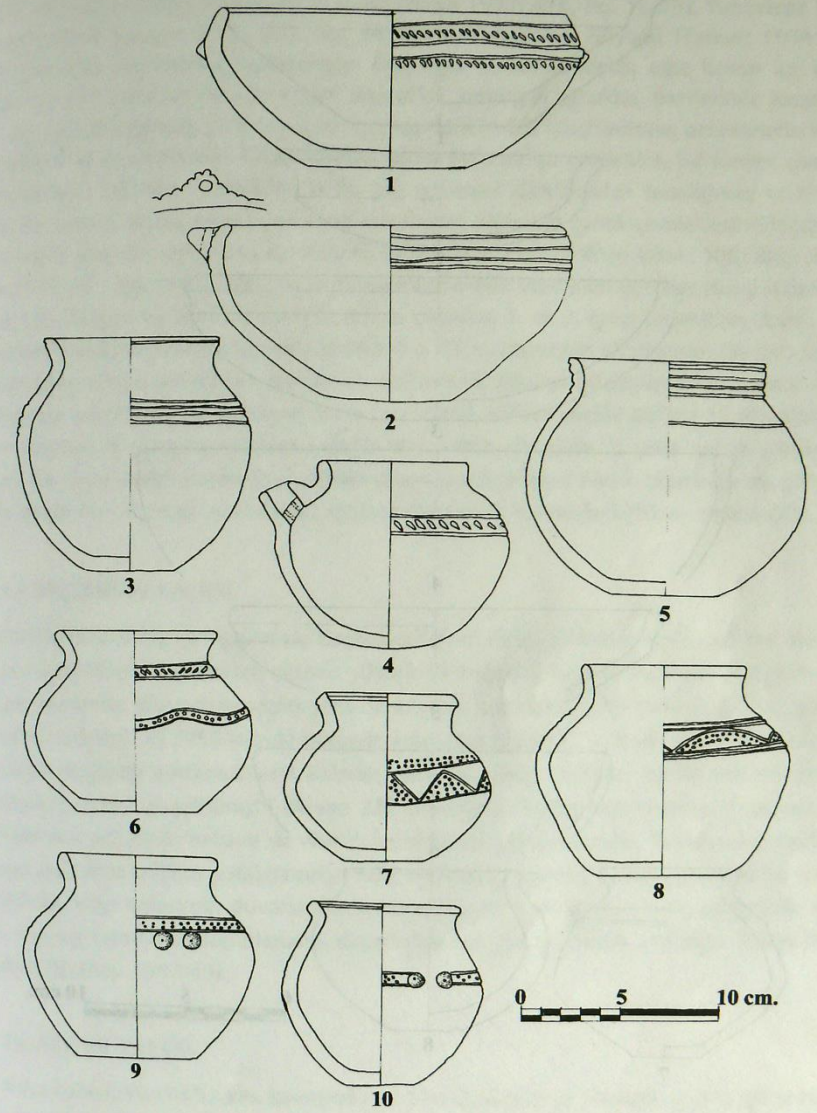

İkinci grupta kahverengiden kırmızıya giden kalın astarlı örnekler oluşturmaktadır. Üçüncü grupta ise Urartu seramiği özellikleri olan çanak çömlek örnekleri bulunmaktadır.

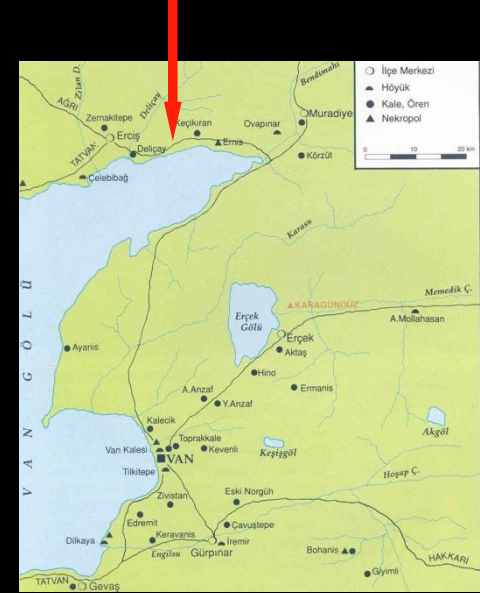
Çizim 41. Ernis-Evditepe Nekropolü çanak-çömlekleri
Figure 41. Pottery from Ernis-Evditepe Necropolis

Çizim 40. Ernis-Evditepe Nekropolü çanak çömlekleri
Figure 40. Pottery from Ernis-Evditepe Necropolis

ALACAHAN KALESİ VE MEZARLIĞI:

Van Gölü'nün kuzeybatısında, Muradiye ilçesine bağlı Ernis beldesinin birkaç km. batısında yer alan Alacahan'daki göle doğru uzanan kayalık tepe bir Erken Demir Çağı kalesi olarak kayıtlara geçmiştir. 1963 yılındaki incelemeler, bugün büyük ölçüde tahrip olmuş olan kalenin iç ve dış surlardan oluştuğunu göstermiştir.

Kale tepesinin kuzey ve güneyinde bazı bina temelleri seçilebilmektedir. Kesin veriler için burada detaylı arkeolojik belgelemeye gerek vardır.

ALACAHAN

Tepenin kuzeybatısındaki düzlükte ise çok sayıda Erken Demir Çağı mezar yapısı bulunmaktadır. 1963 ve 1964 yıllarında burada yapılan arkeolojik incelemeler sırasında birkaç mezar açılmıştır.

Açılan mezarlar arasında en dikkati çeken, tabanda 6,6 x 3,25 m boyutlarında ve 2,8 m yüksekliğinde olan büyük bir mezar odasıdır. Sal taşlarının üzeri balıksırtı biçiminde dizilmiş olan taşlarla örtülmüştür. Kuzey-güney yönündeki mezar yapısının diğer mezarlardan farkı, giriş duvarının dik olarak yükselmesi ve ortasında basamaklı bir giriş bölümünün yer almasıdır. Bu mezar halen kazılardan sonraki durumunu korumaktadır.

Tahrip olan diğ er mezar yapıları çeşitli büyüklüklerde daire biçimli ta  dizileriyle çevrilidir. Bu ta  dairelerin ortasında dikdörtgen planlı ve üzerleri büyük sal ta larıyla kapatılmış mezar odaları yer almaktadır. Açılan mezarlarda sal ta ları yerinden oynatılmış ya da kırılmıştır.

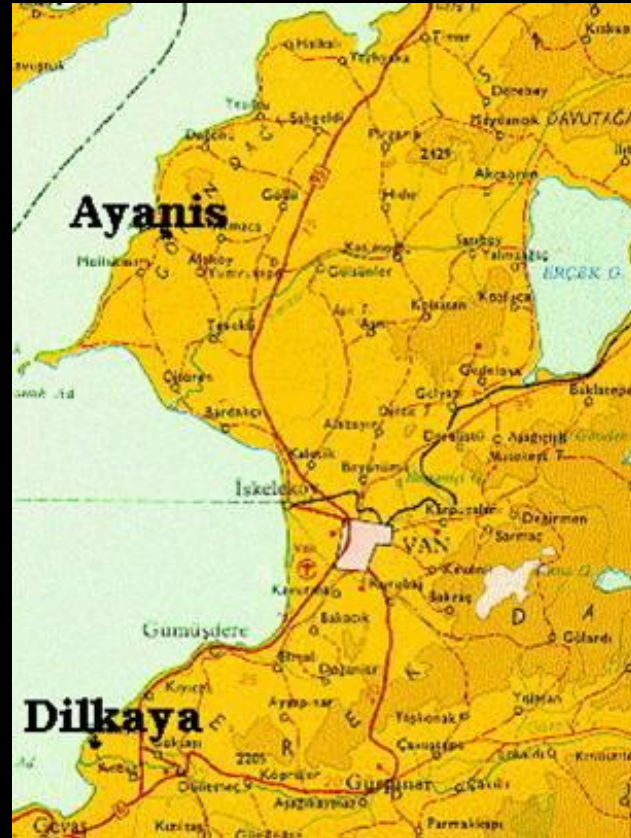

Burada bulunan eski bir askeri tesisin atıkları, mezarlığın bir bölümüne açılan çukura gömülmüş ve çukur doldukça üzeri toprakla kapatılmıştır. Günümüzde çevre köyler mezarlığı toprak ve taş almak için kullanmaktadırlar. Kale üzerine iki adet büyük baz istasyonu yerleştirilmiş, bu nedenle orijinal yüzey deforme olmuştur.

DİLKAYA HÖYÜĞÜ VE MEZARLIĞI:

Dilkaya Höyüğü Van Gölü'nün doğu kıyısında, Van'ın 34 km güneyinde, Dilkaya köyü sınırları içindedir. Höyükte 1984-1991 yılları arasında A. Çilingiroğlu tarafından arkeolojik kazılar yürütülmüştür.

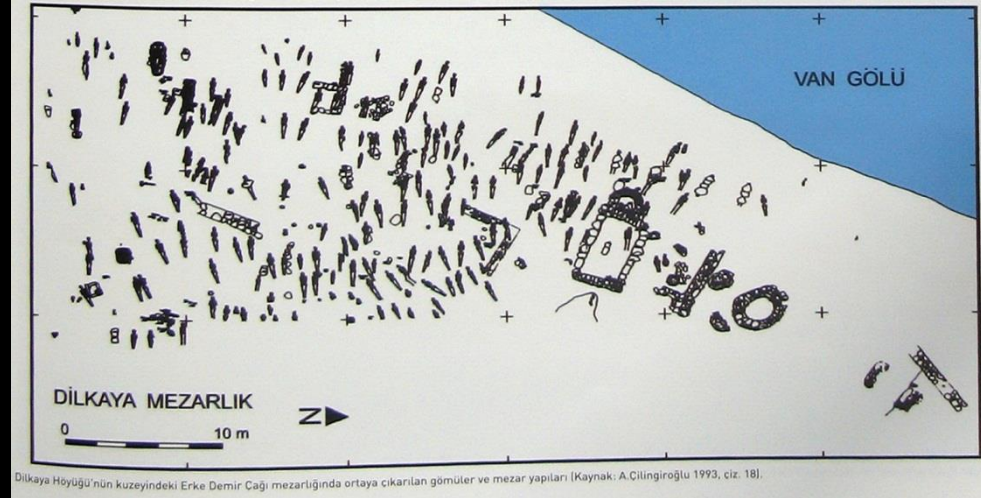

Kazılar sırasında höyüğün III. evresinde Erken Demir Çağı seramik parçaları ele geçmiştir. Mimari kalıntılarla karşılaşılmayan bu evrenin seramiği genellikle el yapımı, kum katkılı, kızıl kahve ya da kahve renkli, iyi pişmiş ve yüzeyi a kılıdır. Kap formlarını k seler, çömlekler ve küpler oluşturur. Özel kap formlarının yer almaması D lkaya'daki Erken Demir Çağı yerleşmesinin bölgedeki basit bir köy yerleşmesi olduğuna işaret etmektedir.

D LKAYA

Kazılar sırasında höyüğün 200 m kadar kuzeydoğusunda saptanan bir mezarlık alanı ortaya çıkarılmıştır. Yaklaşık 300 x 100 m boyutlarında olan ve gölssel kum tabakaları üzerinde yer alan alçak bir tepe görünümündeki mezarlığın Erken ve Orta Demir Çağı'nda kullanıldığı kanıtlanmıştır. Ortaya çıkarılan mezar tipleri arasında basit toprak mezarlar ("kum mezarlar"), taş sandık mezarlar, oda mezarlar ve urne mezarlar yer almaktadır.

Dilkaia Hüyükü'nün kuzeyindeki Erke Demir Çağı mezarlığında ortaya çıkarılan gömüler ve mezar yapıları (Kaynak: A.Çilingiroğlu 1993, çiz. 18).

Mezarlıkta ortaya çıkarılan iki adet oda mezar Erken Demir Çağı'na tarihlenmiştir. Çok sayıda ölünün gömülü olduğu mezarlardan biri ön girişi kuzeybatıda olan, 2,4 x 4,6 m boyutlarında bir yapıdır. Bu odada 11 gömü saptanmıştır. Odanın kuzeydoğu köşesinde "hocker" durumunda bir gömü yer almakta ve bunun son gömü olduğu düşünülmektedir.

Bu mezar yapısının kuzeyinde ikinci bir oda mezar saptanmıştır. Birinciye göre daha küçük ve daha çok tahrip olmuş durumdaki bu mezarın girişi batı yandadır. Mezar odasına üstteki kapak taşlarından birinin kaldırılarak girildiği düşünülmektedir. Bu oda mezarda 30'dan fazla gömü ortaya çıkarılmıştır. Bu mezarlar Erken Demir Çağ'ın geç evrelerine (M. Ö. 1000-850) tarihlendirilmiştir.

Dilkaya Erken Demir Çağı mezarlığındaki mezar yapılarından biri [Kaynak: A. Çilingiroğlu]

Büyük çoğunluğu tahrip olmuş durumdaki Dilkaya mezarlığının taş sandık mezarlarında hem yakmadan (inhümasyon) ve hem de yakarak (kremasyon) gömü yapıldığı ortaya çıkmıştır. Çeşitli boylardaki taş sandık mezarların en büyüğü 2,5 x 2,75 m. boyutlarındadır. Bu mezarda iki adet gömü belgelenmiştir. Yakmadan gömü yapılan taş sandıklardan biri iki bölümlüdür, içinde hocker biçimli gömüler ele geçmiştir ve Erken Demir Çağı'na ait bir seramik kap bulunmuştur.

